

A kérés beszédaktusa boszorkánypereinkben

1. Bevezetés. – Dolgozatomban felvidéki boszorkányperek tanúvallomásaiban a kérés beszédaktusát vizsgálom. Az ilyen típusú vizsgálat új területe a magyar nyelvtörténetnek; a középmagyar kor nyelvállapotának kutatása, és ezen belül is a korszak nyelvhasználatának vizsgálata a magyar nyelvtudomány aktuális problémái közé tartozik. Munkámhoz *A magyarországi boszorkányság forrásai* című négykötetes gyűjteményt veszem alapul, így földrajzilag a Felvidékkel, ezen belül pedig öt megye (Abaúj-Torna, Bars, Gömör és Kishont, Komárom, Pozsony) anyaga képezi vizsgálatom tárgyát, összesen ötvenöt per tanúvallomása. Időben a középmagyar kort (1526–1772) nézem meg, az első vizsgált per szövegét 1619-ben jegyezték le Szilincsen, az utolsót pedig 1757-ben Kassán.

Több szempontból is fontos a középmagyar kor szövegeinek kutatása: egyrészt az ómagyar korhoz képest feltáratlan időszakról van szó, másrészt e korábbi korrall ellentétben olyan szövegtípusok maradtak ránk, amelyekben megjelennek a beszélt nyelvi elemek (PUSZTAI 1999: 380–386). Különbséget kell tennünk a mindennapi nyelvhasználatot és az annak nagyobb nyilvánossági fokú változatát rögzítő szövegek között is (B. GERGELY 2002: 187–199). Ez utóbbiak közé tartoznak a boszorkányperek, amelyek a mindennapi nyelvhasználatra jellemző beszélt nyelvi elemeket (indulatszavakat, módosítószókat, határozószókat, trágár beszédmodot, ejtémódot érzékeltető szavakat) őriztek meg.

2. A történeti szociopragmatika tudománya. – A történeti szociopragmatika funkciót a formához irányít alapul véve végeztem az anyaggyűjtést. A történeti pragmatika nagyjából két évtizedes múltat tekint vissza; a tudományág a diakrón nyelvszemlélet és a nyelvi változásoknak használatközpontú megközelítésének kapcsolatán alapszik. „Alaptézise szerint a nyelvi változások a kommunikációs szükségletekkel függnek össze, az utóbbiak pedig nem választhatók el a társadalmi folyamatoktól. A történeti pragmatika szellemében fogant munkák tehát nem függetlenítik a jelentésváltozásokat, a lexikalizáció folyamatát, bizonyos szerkezetek kialakulását a nyelvhasználattól, ezzel ellenkezőleg a köztük lévő kapcsolat felfedését tekintik céljuknak” (SZILI 2004: 28). SÁROSI ZSÓFIA a történeti pragmatika szinonimájaként használja a történeti szociopragmatika kifejezést, definíciója pedig a következő: „... a nyelvhasználat és a nyelv összefüggéseit vizsgálja a történetiségben, különös tekintettel a két vagy több résztvevős interakciókra és azok kontextusára” (SÁROSI 2000: 441). Miután ismerteti a történetiség és a pragmatika különböző ágainak lehetséges kapcsolatáról szóló tanulmányokat, arra a megállapításra jut, elődeivel ellentétben, hogy a nyelvtörténet számára igen gyümölcsözők lehetnek az ilyen jellegű kutatások (SÁROSI 2000: 434–440). Két nagy csoportra oszthatjuk a történeti szociopragmatikával foglalkozó munkákat: az elsőbe tartozik a pragmafilológia elnevezésű irányzat, a másodikba pedig a diakronikus pragmatika (SZILI 2004: 28–29). A pragmafilológiára a makromegközelítés jellemző: a kutatók egyrészt azokra a társadalmi átalakulásokra összpontosítanak, amelyek között egy adott nyelvi változás lejátszódik, másrészt a nyelvi korpuszra. A diakronikus pragmatika a nyelvi rendszer és a nyelvhasználat kapcsolatával foglalkozik, ezt az ágat két megközelítési mód is jellemzi. Az egyik a formát a funkcióhoz megfeleltetés, mely azt kutatja, hogyan változik a jelentés, míg a forma változatlan marad, a másik felfogás pedig a funkciót a formához, amelynek alapja lehet az udvariaság, egy beszédaktus, célja pedig az, hogy megmutassa hogy egy adott funkció milyen formában jelenik meg. Dolgozatomban a második megközelítési módot követem, kutatásom tárgya az a problematika, hogy a kérés beszédaktusa milyen formában jelent meg a középmagyar kor beszélt nyelvében.

3. A boszorkányok és a kérés kapcsolata. – Ahhoz, hogy megismerjük a boszorkányperek különleges világát, egy kicsit a néprajz tudománya felé kell fordulnunk. A perszövegekben megjelenő kérések elemzéséhez ismernünk kell a beszédpartnerek társadalmi státu-

szát, a boszorkánysággal vádolt személyek közösségen belüli megítélését is. Kiindulási pontként nézzük meg a boszorkányság fogalmát szociálintropológiai értelemben PÓCS ÉVA nyomán. A boszorkányság „az embert ért csapásokat magyarázó, a közösségi konfliktusokat szabályozó intézmény, amely a kora újkori falusi társadalmakban a rontó-sértett-boszorkányazonosító (gyógyító) kapcsolathálózatában működött. Az intézmény mögött kikövetkeztethető világkép értelmében a csapások emberi károkozótól, a közösségen belüli ellenségtől erednek, akiről feltételezik, hogy természetfeletti képességei révén ártani tud az embernek és gazdaságának, meg tudja őket rontani” (PÓCS 1995: 9). Vagyis a boszorkányperek alapját a közösségen belül meglévő feszültség, illetve a mindennapi élet konfliktusai alkották. A vádaskodások hétköznapi balszerencséken, emberi és állati megbetegedéseken alapszanak, a vádlók ezekre keresnek magyarázatot. Ezt a magyarázatot ugyancsak a hétköznapiokból keresik, a falusi élet mindennapos konfliktusaiból. A boszorkány mindig gonosz anyós, követelődző szomszéd vagy gyanús idegen, aki a vádló haragosa is egyben, így érdeke, hogy őt vagy hozzátartozóját bántsa, és akiről feltételezhető, hogy céljainak eléréséhez sötét mágiahoz fordul.

Ezeket a történeteket sohasem azonosíthatjuk a valósággal, még akkor sem, ha hétköznapi eseményeket mondanak el. Mindegyik peranyag ugyanarra a sémára épül, melynek elemei a következők: a vádló és a boszorkánysággal vádolt személy között konfliktushelyzet keletkezik (például egy tárgy kölcsönkérése), ezután következik a fenyegetés, a boszorkány hétköznapi megjelenése, majd mágikus megjelenése, megtörténik a káreset, a boszorkány azonosítása és a gyógyítási kísérlet. Vagyis egy közösségen belül hagyományozódó narratíva keveredik a személyes élményekkel.

4. A diakrónián alapuló kutatás nehézségei. – Nehéz meghatározni, hogy mit értünk a kérés beszédaktusán, SZILI KATALIN definíciója alapján „A kérések illokúciós ereje a beszélőnek hallgatójával szembeni jövőbeli elvárásaival azonosítható, másképpen szólva a kérés a beszélőnek arra irányuló szándékát jeleníti meg, hogy hallgatója tegyen valamit” (SZILI 2002: 12). A kérés csoportjába tartoznak az utasítások, a parancsok, de ide tartozhat a kínálás, a javaslattétel is. SEARLE a kérés aktusának közvetett kifejezési módjait különítette el, LABOV és FANSHEL a Kérések Szabályát fogalmazták meg. SEARLE azokról a mondatokról beszél, „... amelyeket teljesen standard módon használunk közvetett kérések vagy más direktívák, pl. parancsok végrehajtására...” (SEARLE 1975: 66). LABOV és FANSHEL elemzésében a kérések, a parancsok, kérdések olyan beszédaktusok, „... melyeket az emberek mások viselkedésének legközvetlenebb befolyásolására használnak” (LABOV–FANSHEL 1977: 395). Másutt pedig így fogalmaznak: „A parancsok közönséges, józan ész szerinti felfogása szerint angolul a felszólító mód alkalmazásával hajtjuk végre őket. A legegyszerűsebben tehát úgy utasíthatunk valakit arra, hogy jöjjön haza, hogy azt mondjuk neki: *Gyere haza!* fordítva, a *Gyere haza!* felszólítást normális körülmények között utasításnak értjük, és szembeállítjuk az olyan kifejezésekkel, mint *Volnál szíves hazajönni?*, amit kérésként értünk, vagy *későre jár*, amit célzásnak tekintünk. Mindezen beszédesemények közös tulajdonsága, hogy egy A beszélő verbális eszközt használ annak a célnak az eléréséhez, hogy B hallgatót rávegye, hogy jöjjön haza. Mindezeket a verbális technikákat egyetlen elvont kategóriába soroljuk: a Cselekvéskérés kategóriájába.” (LABOV–FANSHEL 1977: 401) A tárgyalt szerzők a kérések, parancsok és utasítások különböző típusait foglalják össze cselekvéskérésként, és dolgozatomban én is így járok el. Legalábbis az elemzett példákat nem csoportokba osztom, inkább megpróbálom egy skálán elhelyezni. Nem véletlen, hogy a szerzők sem sorolták külön osztályokba a kérést, az utasítást, ugyanis, mint majd látni fogjuk, igen nehéz ezeket elkülöníteni. Bár az idézett definíciók nem teszik, de különválaszthatnánk a felszólítást a kéréstől. Hiszen egy-egy felszólítás lehet kérés, és kérést is fogalmazhatunk meg felszólításként. A kettő közötti alapvető különbség a kontextusban és a beszélők szándékában, az emberi kapcsolatok bonyolultságában rejlik. A cél mindegyik beszédaktus esetében ugyanaz, elérni azt, hogy a másik fél

véghezvigye szándékunkat. Ezért beszél LABOV és FANSHEL cselekvéskérésről és SZILI kérés szándékról. A módszer, mint ahogy SEARLE és SZILI KATALIN kutatásai is bizonyítják, viszont sokféle lehet: kérhetünk, felszólíthatunk, utasíthatunk, parancsolhatunk, fenyegethetünk vagy esetleg burkoltan is közölhetjük szándékunkat. Alapvetően a kérő fél kiszolgáltatott helyzetben van, fél a visszautasítástól, attól, hogy megalázó helyzetbe kerülhet, illetve az a személy is fenyegetve érezheti magát, akihez a kérést intézik. A mi esetünkben figyelembe kell venni azt is, hogy a boszorkánysággal vádolt személy megítélése kettős, a fenyegetettség, a félelem érzése különböző hozzáállásokat követelhet. Mivel tartanak tőle, fordulhatnak hozzá udvariasan, kedvesen, de másrészt felléphetnek a leghatározottabb módon is.

Helyzetünk más szempontból is bonyolultnak tűnik. A szinkrón kutatások alkalmával a szituáció a kiindulási pont, egy tárgy, egy szívesség kérése, és a beszélőnek erre kell reagálnia, vagyis egy megnyilatkozást létrehoznia. A történeti kutatások esetében ez pont fordítva van: a kutatónak általában a megnyilatkozás áll rendelkezésére, és ebből kell kifejtienie a tágabb szituációt. Vagyis: amíg a feladat egy toll elkérése, és a beszélő ezt egy *Add ide a tollad!* felszólítással kéri el, eleget tett a feladatnak. Ha az írott szövegben találkozunk ugyanezzel a mondattal, első megközelítésre nem kérésről, hanem felszólításról, utasításról beszélhetünk. Elemzésem során én sem választom külön a kérést a felszólítástól, és a továbbiakban a kérés alatt, SZILI alapján, én is a kérés szándékot értem.

Ez a helyzet egy másik problémát is felvet. A kérdőívek esetében az adott válasz a beszédaktus, ami egyben a kutatás tárgya is. A tanúvallomásokon belül, ahol egy-egy mondat akár fél oldal terjedelmű is lehet, és ahhoz, hogy ezt elemezni lehessen, a kutatónak kell meghúznia a beszédaktus fizikai határát. A kérés beszédaktusának elemzéséhez nem dolgozhatunk kiragadott mondatokkal, illetve tagmondatokkal, szükségünk van a kontextusra. Vagyis ahhoz, hogy a beszédhátteret megismerhessük, hol rövidebb, hol hosszabb terjedelmű szövegekkel dolgozunk.

HYMES hármass felosztása alapján (SZILI 2002: 12) a perszöveg a beszédhelyzet, én pedig a ezen belül a beszédeseményeket elemzem, amelynek része a beszédaktus és így annak közvetlen, értelemszerű környezete.

5. A kérés aktusának megjelenési formái a perszövegekben. Egy kis statisztika. – A perszövegekből kigyűjtött kérések és a szinkrón kutatások diskurzuskiegészítő kérdőívei esetében is különböző helyzetekkel találkozunk a társadalmi jellemzőket tekintve, sőt a perszövegekben megtörtént esetekről van szó. Ez bizonyos szempontból hátrány is, hiszen a beszélő emlékeiből rakja össze a történetet, és néha ezt több év távlatából teszi. Ezért valószínű, hogy nem úgy zajlott le az a párbeszéd, ahogy ő azt elmeséli. Megválogathatja szavait, hiszen tanúként hallgatják ki, sőt különféle személyes okokból elferdítheti az eredeti társalgást. Sok esetben a beszélő nem volt résztvevője, sem tanúja az elhangzott párbeszédnek, neki is csak elmesélték, és azt sem tudjuk pontosan, hogy melyek a tanú, melyek a jegyző szavai. Azt mindenesetre megállapíthatjuk, hogy a példák egyfajta értelmezések: vagy a tanú, vagy a jegyző látásmódját tükrözik, illetve azt is, hogy a beszélő/tanú/jegyző az adott mondatokat nyelvileg helyesnek, sőt a lezajlott szituáció szempontjából elfogadhatónak tartja, annak szerkesztésének érzi.

A peranyagon belül egy-egy beszédaktus formailag háromféleképpen jelenhet meg: a történetelbeszélés menetében, függő beszédként és egyenes beszédként. A történet szerves részeként – a narráció menetén belül – a tanú elmeséli a történetet, nem idézi a beszélő szavait, csak a kérés tettét rögzíti, központjában egy performatív igével: „...*aszt pedig onnan tuga a tanú, hogy ő törte le, hogy azelőtt való estve azon Gulyásné a fatenshez menvén viaszkot kért, csak egy köröm feketényt is, de minthogy nem adott a fatens, boszúságát úgy töltötte ki rajta.*” (I, 77) A továbbiakban ezt a megjelenési formát történetelbeszélésként, illetve narrációként említem.

Függő beszéd esetében a tanú nem szó szerint idézi a beszélő szavait, a megnyilatkozás eredeti formájára nem, csak a tartalmára helyezi a hangsúlyt. Ez nem azt jelenti, hogy teljesen vissza kell adnia az eredeti párbeszéd propozicionális tartalmát, előfordulhat, hogy csak összegezni kívánja a felidézett diskurzust (CSONTOS–TÁTRAI 2008: 76). Az idézet a tanú nézőpontját tükrözi, az eredeti szöveghez képest a személyközi, a térbeli és az időbeli tájékozódás tekintetében is különböző referenciális kiindulópontot kell érvényesítenie. Általában egyes szám első vagy harmadik személyben jelenik meg a performatív ige a főmondatban, attól függően, hogy a kérő fél a vádló vagy a vádlott. Az idéző főmondat és az idézet között szoros grammatikai kapcsolat van, a kettő elkülönítésére szolgál a vessző és a *hogy* kötőszó. „*Azzal is kérkedett, hogy néhai Rozgonyi János neki aranyakat adott, s házához is hívatta, kértem is tüle, hogy mutassa meg.*” (I, 23) Mint a példánk is mutatja, az idéző főmondat általában egyszerű, nem kifejtett. Ennek oka az, hogy az aktuális beszélő, a tanú a tartalom visszaadására törekszik, a vallomása szempontjából nem tartja fontosnak a körülmények pontos leírását (CSONTOS–TÁTRAI 2008: 103). A függő beszéd nagymértékű pragmatikai tudatossággal jár együtt (CSONTOS–TÁTRAI 2008: 106–107). Mivel az aktuális beszélő csak a tartalomra koncentrál, el kell hagynia a beágyazott beszélő attitűdjére és fogalmazására utaló elemeket az idézett részből, illetve következetesen változtatnia kell a nézőpontra.

Az egyenes beszéd esetében a tanú egy személy beszédét szó szerint idézi, nemcsak a tartalmát, hanem a formáját is megpróbálja hűen visszaadni, formailag mindig gondolatjel vezet be a tanúvallomásokon belül. Mivel a beszélő más diskurzusrészletet helyez be a saját beszédébe, így a beszélő/tanú nem vállal felelősséget érte, hanem áthárítja azt a beágyazott megnyilatkozóra (CSONTOS–TÁTRAI 2008: 82–83). Az idéző mondat is ezt emeli ki, és az írásjelek használata, alábbi példánkban a kettőspont és a gondolatjel, formailag elkülönítik az idézetet. Jelölik, hogy a beágyazott megnyilatkozó a tudatosság szubjektuma, illetve a referenciális központ áthelyeződik a beágyazott megnyilatkozóra. Példánk idéző mondatában a tudatosság szubjektumát lexikális elem fejezi ki (*Kenyeres Jánosné*), az aktív tudatosságot pedig a *mond* ige. „... *az szekéren együtt ülven a fatens az asszonnyal mondotta nékie Kenyeres Jánosné: – édes sógor uram s édes komám uram, kérem kegyelmedet, mondja meg a leányomnak, Kátának, kegyelmed, könyöröggön Istennek, még ő abból kitérhet, mert ha nem, ő is erre a kínra jut, amelyre én jutottam.*” (I, 283) A függő beszédhez képest az egyenes idézésre nagyobb metapragmatikai tudatosság jellemző (CSONTOS–TÁTRAI 2008: 94). Ebben az esetben az aktuális beszélő/tanú minél több információt közöl a körülményekről, amelyek az idézett mondatok eredeti kontextusát alkották (*az szekéren együtt ülven...*). De nemcsak nagy mértékű metapragmatikai tudatosságról, hanem nagy mértékű pragmatikai tudatosságról is beszélhetünk. Az aktuális beszélőnek szó szerint kell a megnyilatkozás tartalmát és formáját is visszaadnia. Pontosan kell felidéznie azt, amit korábban hallott, illetve következetesen alkalmaznia kell a sajátjától eltérő, a beágyazott megnyilatkozónak megfelelő személyközi, tér- és időbeli tájékozódási központját (CSONTOS–TÁTRAI 2008: 106).

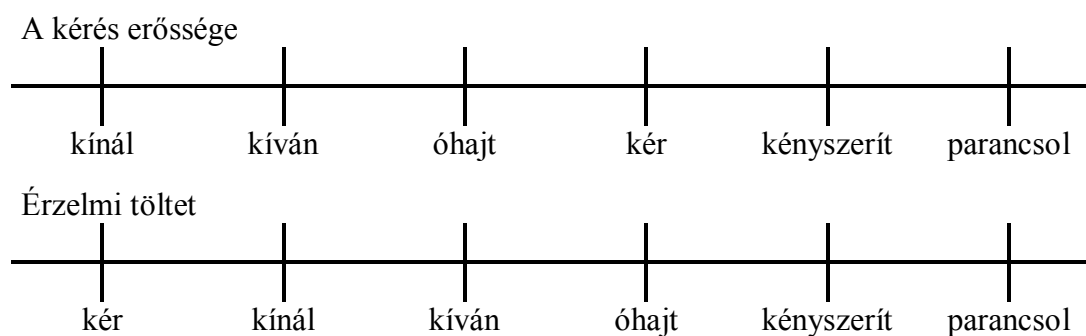
Az öt vizsgált megyén belül összesen háromszázkilencvenhét példát találtam a kérés aktusára, ezen belül Abaúj és Torna megyében száztizenegyet, Barsban négyet, Gömör és Kishont vármegyében százhatvanhatet, Komáromban nyolcvannyolcat, Pozsonyban pedig huszonhatet. Narráción belül száz alkalommal találkozunk kéréssel, függő beszéd formájában száztizenegyszer és végül egyenes idézésként száznyolcvanhatszor.

	narráción belül	függő beszéd	egyenes beszéd	
Abaúj-Torna	28	32	51	111
Bars	1	3	–	4
Gömör és Kishont	32	44	91	167
Komárom	33	26	29	88
Pozsony	6	6	15	27
	100	111	186	397

1. táblázat

5.1. A történetelbeszélésen belül megjelent alakok és funkcióik. – A történetelbeszélés menetén belül megjelent kérés szándék egy szituáció értelmezésének a megjelenési formája. Vagy a jegyző foglalja össze a tanú szavait, vagy a tanú a látottakat, esetleg hallottakat. Helyzetünk itt a legegyszerűbb, ami a kérés szándék meghatározását, kiemelését illeti, mert mindig megjelenik egy ezt kifejező ige, esetleg főnév. Mind a három csoportra igaz, hogy alapvetően kérésnek vettem minden olyan megnyilatkozást, melynek alapját a *kér*, *könyörög*, *óhajt*, *kínál* és *kényszerít* igék alakjai képeznek. A *kényszerít* igét is ebbe a kategóriába sorolom, bár elsődleges jelentése 'erőszakkal, hatalommal rávesz' valakit valamire, de 1741-ből adatolható 'valakihez könyörög, nagyon kér' jelentésben is (TESz). Több esetben is találkozunk ezzel a jelentésével, amikor a *kér*, illetve a *könyörög* szinonimájaként jelenik meg: „Mind a fatenst, a mind Szentpéterinét az korcsmára vitte, bort tőtetett nekik, hogy valakinek ne mongyák se a fatens, se Szentpéteriné, sőt másnap is idején reggel odajött a fatenshez, és kényszerítette, hogy menne vele az korcsmára az pályinkára. De a fatensnek dolga érkezvén sem a fatens, sem Szentpéteriné nem mentenek, akkor is kérte őket, hogy az Istenért valakinek ne mondanák, még a gyermekeknek is megszolgálna. Sőt arra is kényszerítette a fatenst, mivel tudná, hogy közel lakik eskütt uramhoz, hogy ha valami súlyos dolgot hallana iránta, neki be sugárlaná, hogy azért reá jöhető veszedelmét elkerülhesse.” (I, 325) De felállítottam egy második kategóriát is, melybe a *hívni*, a *küldeni*, a *parancsolni* és esetlegesen a *kényszeríteni* igék tartoznak.

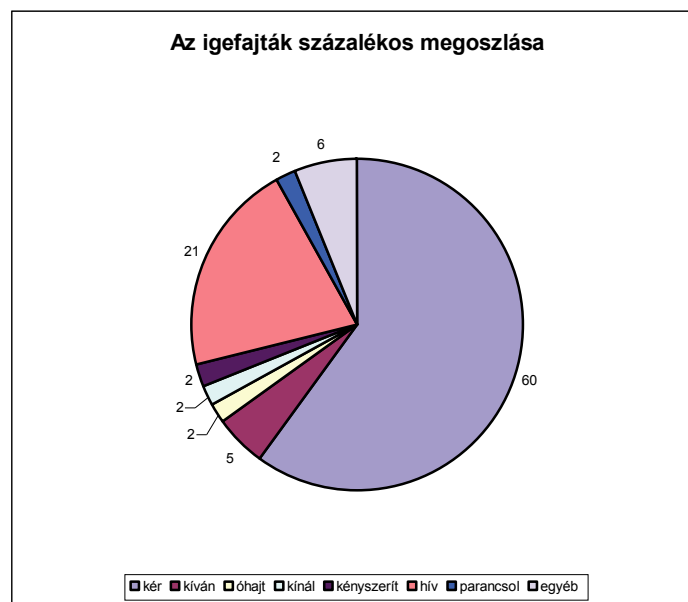
Ha ezeket az igéket csoportokra akarnánk osztani aszerint, hogy milyen mértékben fejeznek ki kérés szándékot, nehéz dolgunk lenne. A szituáció, a különböző segédelemek, mint a megszólítások, a módosítószók, az indulatszavak, más-más jelentést kölcsönözhetnek ugyanakkor az igének. Ha felosztani nem is tudjuk, a példákat elemezve kitűnik, hogy egy skálán el tudjuk helyezni őket. Ha figyelembe vesszük, hogy egy-egy ige más szerepet tölthet be a kérés szándék és mást az érzelmi telítettség szempontjából, helyesebb két skálát felállítani:

1. ábra

Vizsgálatainkat kezdjük a *kér* igével, mint kiindulóponttal, ehhez képest tudjuk elhelyezni a többi igét. A narráció menetén belül az esetek 61,2 százalékában éltek a beszélők a *kér* ige ragozott vagy képzett alakjával. A leggyakrabban, ragozott alakként *kért*, *kérte*, *kértem*, *kértek*

alakokkal találkozunk, határozói igenévként a *kérvén* alakkal, főnévként pedig a *kérésére* formával. A különböző mondszerkesztések miatt főnévi igenévként is megjelenhet (*e fatenshez szalonnát menvén kérni*) (I,77), vagy például a *tanácsot kérni* kifejezésben (I, 266). Érdekesnek találtam, hogy ha a narráció menetében mesélnek a beszélők a kérés szándékáról, szinte minden esetben egy tárgy a kérés tárgya, nem cselekvés. A kérés a mindennapi élet eszközei felé irányul, leggyakrabban ételeket, illetve alapanyagokat kérnek (tejet, kenyeret, csirkét, tyúkot, malacot, tehenet, sajtot, tököt, hagymát, borsót, szalonnát, káposztalevet). Egyszer-egyszer fordul elő, hogy vizet, illetve tüzet kérnek. A mindennapi élet eszközeihez, a ház körüli munkához tartozik a fazék, kosár, lakat, gyertya, viasz, pelenka, csizmaszár elkérése, illetve kölcsön- vagy visszakérése. Az állatok számára kértek eleséget, szénát és földet, maguk számára pedig pénzt, gyógyszert és gyógyfüvet, szállást, a falu számára pedig egy alkalommal portiót. A *feleségül kér* kifejezéssel is találkozunk egyszer. Csak ötször fordul elő, hogy a történetelbeszélés menetében a *kér* igét nem tárgyragos főnév követi: kétszer enni kér a beszélő, egyszer aratni hívták a beszélő szolgáját, szó esik egy patyolat kibontásáról is. Egy esetben a beszélő arra utal vissza, hogy ő is ugyanarra kérte a boszorkánysággal vádolt személyt, mint amit az előző történetben egy másik tanú elmesélt. Egyébként a három leggyakoribb a tej, kenyér és a pénz kérése volt: „Az elmúlt tavali esztendőben, Szent Borbála asszony napján Libárdi Istvánné elgyövé az ő kegyelme házához, és jóllehet magának is Libárdinének jó két fejős tehenye volt, mindazonáltal tejet kért Végh Andrásnéul, az mint hogy adott is nékie.” (II, 393)

2. ábra

A narráción belüli kérési szándék kifejezésére a beszélők nem használják a *könyörög* igét, a *kényszerítet* pedig a már látott példán felül egy esetben. A *kér* igéhez képest nemcsak a kérési szándék kifejezése szempontjából erősebb alakok, hanem érzelmi többlettel is bírnak. Úgy tűnik, hogy a *kér* igét a beszélők általánosabb értelemben használják, gyakran egy tárgyra, eszközre irányul. Ha az egyik szomszéd nem tud például kosarat kölcsönadni, majd kér a másiktól. A *kényszerít* esetében a fatens és Szentpéteriné látott valami gyanúsat a boszorkánysággal vádolt személlyel kapcsolatban. Amikor a beszélő a *kér* igétől eltérő igével él a kérés folyamán, egy konkrét személyhez fordul, sőt maga a személy az oka, hogy hozzá fordul, és általában nem egyszerűen egy tárgy vagy eszköz kölcsönkéréséről van szó. (Nem számítva azokat az eseteket, amikor a boszorkánysággal vádolt személy, a tanúk, vádlók szerint, azért

kér kölcsön valamit, hogy az érintkezés segítségével meggronthassa a tulajdonost. Tudjuk, hogy ez utólagos magyarázata, oka a szerencsétlenségüknek.)

A kérés szándék kifejezésének legerősebb formája az utasítás, a parancs. A narráción belül két esetben találkozunk a *parancsolatjából* főnévvel. Ugyanazt a történetet meséli el két tanú is, egy 38 és 50 éves nő is, nézzük meg az előbbi: „*Tudja bizonyosan, hogy Sz. Miklósi uram viceispánságában az ura bíró lévén, egy alkalmatossággal az falu parancsolatjából az tehenet el akarván hozni zálogképpen, nem engedte azon szuha feji Pásztor András...*” (I, 247)

Az *óhajt* és *kíván* igékkel nagyobb érzelmi töltetet fejezhetünk ki, mégis úgy érzem, hogy a kérés szándék szempontjából ezek gyengébb alakok. „*Az Nagy Balásnérol pedig, hogy Horvát Pétört megvesztötte volna, ki miatt kiment az világból, és hogy néminemű port tartott volna maga ládájában, mely port midőn Szyliczön fogva volt, igen óhajtotta. Ezöknek többet nem tud.*” (II, 354) Egy másik vallomásból tudjuk, hogy Nagy Balásné megkérte a tanút, hogy ládájából vegye ki a port, hogy ne találják meg. Az *igen* határozószó nyomatékosításra szolgál. „... *ezelőtt hat esztendővel, valamelly szántásért tartozván nyolc napszamos munkást adni Galajdáné ezen fatensnek; hogy azon munkásokat kívánta tülle...*” (I, 49), a folytatásban pedig nem a kérés, hanem éjszakai megnyomatásának történetét ismerhetjük meg.

Megállapíthatjuk, hogy a *kér* igét általánosabb kérések megfogalmazására, míg másokat, mint a *kényszerít*, *parancsol*, *kíván*, *óhajt* pedig konkrét esetekben használják a helyzetet leíró személyek. Ezek az igék egy plusz érzelmi töltetet hoznak magukkal, mely a beszélő belső feszültségét fejezi ki, hiszen a kérő fél számára létfontosságú, hogy kérését ne utasítsák vissza.

Néhány ige elsődleges jelentése mellett kérés szándékot is kifejezhet, ilyen a *kínál*, *hív*, *küld*. „*Balog Sigmondné pedig levén a pallyinkát az uczára is kiment a fatens után, úgy hitta vissza, és kínálta a pallyinkával, de a fatens semmiképpen vissza nem ment.*” Valójában a példánk átalakítható a *kér* igével is 'kérte, hogy jöjjön vissza és igyon', a két mondat jelentése megegyezik, a beszélő abbéli szándékát fejezi ki, hogy a hallgató visszajöjjön és igyon. A *hív* ige előfordulásait vizsgálva¹ megállapíthatjuk, hogy az esetek nyolcvan százalékában elutasító válasz született. Ezeknek az igéknek a használata azt is magával vonja, hogy, a beszélők azoknak a helyzeteknek a leírására használják, amikor a kérésnek nem tettek eleget. Ha a hívásra pozitív választ kaptak, a történet végkimenetelét nézve az is szerencsétlenséget jelentett. Például a boszorkánysággal vádolt személy, a kérésnek eleget téve, elment bábának, de mivel a fizetséget kevésnek találta, megfenyegette a családot.

5.2. Függő beszéd formájában megjelent alakok és funkcióik. – Mivel a függő beszéd esetén az idézett rész fő célja a propozicionális tartalom visszaadása, így a beszélői attitűdre leginkább az idéző részben lehet utalni (CSONTOS–TÁTRAI 2008: 89). A tanú a hallottakat a saját szemszögéből meséli el, így az ige általában egyes szám harmadik személybe kerül. Az idéző ige, a narráción belüli megjelenéshez képest, nem mindig lesz kérést kifejező perlokúciós ige, mert a kérés szándékot az alárendelt mondat is kifejezheti egy semleges idéző ige mellett. Általánosságban még elmondható, hogy függő beszédben változatosabbak az idéző kifejezések, mint egyenes beszédben (DÖMÖTÖR 2002: 61–62). A főmondatban megjelent igék alapján két nagy csoportot különböztethetünk meg. Az első csoportba azok az igék tartoznak, melyek inkább a kérés szándékát fejezik ki (*kér*, *könyörög*, *parancsol*, *kényszerít*, *kínál*, *szabódik*, *hív*, *küld*), a másodikba pedig azok, melyek inkább a beszédtevékenységre

¹ Néhány példa: „... *sok ízben hívatta az tanú, mind urastul, de nem akart szép szerrel gyönni...*” (II, 50); „... *Kun Pannára gyanakodván egynehány ízben hívatták az gyermekhez, de soha oda nem ment...*” (II, 52); „... *Harcsáné elhívta magával egy tót asszonyhoz Bagotán...*”; „... *jöllehet ismét hívattott orvosolni, de semmiképpen el nem ment*” (II, 92); „*Ennek előtte három héttel is ezen fatens magához hívatta, de nem ment.*” (II, 113).

utalnak, és a kérési szándék a mellékmondatban fogalmazódik meg (*mond, felel, beszél, javasol, int, megüzen, meghagy, tanácsol, biztat*). A XVI. század közepéig legtöbbször a *mond* ige jelenik meg az aktív tudatosság jelölőjeként, majd később más igék is, amelyek még nagyobb fokú metapragmatikai tudatosságot feltételeznek, hiszen a mondás tényén kívül utalnak a beágyazott beszélő attitűdjére is (CSONTOS–TÁTRAI 2008: 95–96): „*Maga is az fatens intette őtet, hogy aféle beszédnek békét hagyna...*” (I, 117–118). Semlegesnek csak a *mond* és *megüzen* igéket vehetjük, a *felel, beszél* alakokkal egy-egy alkalommal találkozunk, a *javasol, tanácsol, biztat* igék alapvetően nem kérést vezetnek be, de minden esetben felszólítás követi ezeket, ilyen szempontból alkalmasak arra, hogy vizsgálatunk tárgyai legyenek. A *hív* ige már a narráción belül is megjelent, de más okból is a *kér*-rel rokonítható.

A következő két táblázat a felosztásomon kívül az igék megyéken belüli gyakoriságát is mutatja:

	kér	parancsol	könyörög	kényszerít	kínál	szabódik	hív	küld
Abaúj-Torna	12	2	–	1	1	–	1	2
Bars	–	–	–	–	–	–	1	–
Gömör és Kishont	25	1	1	4	–	–	4	1
Komárom	9	1	1	2	1	–	–	1
Pozsony	2	–	1	–	–	1	–	–
75	48	4	3	7	2	1	6	4

2. táblázat

	mond	commentál javasol/javall	biztat	tanácsol	megüzen	meghagy	int	egyéb
Abaúj-Torna	5	4	–	–	1	1	–	2
Bars	–	–	–	–	–	–	2	–
Gömör és Kishont	4	–	1	–	1	1	–	1
Komárom	4	1	1	4	–	–	–	1
Pozsony	1	–	–	–	–	–	–	1
36	14	5	2	4	2	2	2	5

3. táblázat

5.3. Az egyenes idézésen belüli alakok és funkcióik. – Az egyenes beszéd vagy idézet „a közléstartalom visszaadásának legősibb formája”. (DÖMÖTÖR 2002: 56) Az egyenes beszéd az elhangzottakat nemcsak elmondja, mint a függő beszéd, hanem be is mutatja, így ez erőteljesebb, drámaibb megfogalmazási mód. Az ómagyar korhoz képest a középmagyar időszakára megváltozott az idézések módja (GALLASY 2003: 569–570 és 692). Amíg az ómagyar korban „idéző ige”-ként gyakori volt a *mond, szól, beszél*, addig a vizsgált időszakban más igék is terjednek. Az ómagyarra jellemző volt a „*mondja mondván*” szerkezet, ahol az egyik *mond* ’közl’ jelentésű, a másik pedig az idéző funkciójú ige. Hasonló alakokkal a boszorkányperekben is találkozunk: „*Arra felelte a csordásné, mondván: – jaj, hiszen voltam Marosra, kértem a bírótul igasságot, de csak azt mondotta: – micsoda igasságot adjunk?*” (II, 94) A *felel* ige használata nem feltétlenül a kérdésre adott választ vezeti be, csak a beszédbeli reakálás tényét jelentette (DÖMÖTÖR 2002: 62). Erre is találtam példát, bár nem idézetként, hanem függő beszéd formájában: „*Egykor jókedvében mondgyák Kis Jánosnének, hogy fűrösztetni fogják az aszszonyokat, minthogy eső nincsen. Kire felel Kis Jánosné, lopják el a büdi pásztor bottyát, harmadnapra lészen eső.*” Az egyenes idézést a XIX. századig az idéző mondat-idézet szerkezet jellemezte. Mivel az idéző mondat már az idéző rész előtt hangsúlyozza a beágyazott eseményt, ez a metapragmatikai tudatosság egyik jelölője (CSONTOS–

TÁTRAJ 2008: 95–96). (A metapragmatikai tudatosság elsődleges jelölői a mondat jelentő igék voltak.)

Az egyenes idézés formájában megjelent kérés szándék döntő többségére a felszólító módú igealak használata jellemző, de léteznek olyan példák is, melyekben a kérés szándék burkoltan jelenik meg. A továbbiakban ezekre az utalásokra, célzásokra hozok példákat.

5.3.1. Utalással kifejezett kérés szándék. – Az emberi kapcsolatokra, az emberekre általában jellemző, hogy nehezen vallják be, még maguknak is, hogy kiszolgáltatott helyzetbe kerültek, s embertársuk segítségére van szükségük. A visszautasítástól való félelem, az érzés, hogy megalázó helyzetbe kerülhetnek, azt eredményezi, hogy nem szívesen fordulnak kéréssel partnerükhöz, és ilyenkor a kérést fogadó személy is kellemetlen helyzetbe kerülhet. A narráció menetén belül, a függő beszédben, a beszélő megértette a kérés szándékot, és a tényt közölte a vallomásában. Arra, hogy valójában hogy zajlott le a szituáció, ritkán enged következtetni. (Történetelbeszélés esetében a megnyilatkozások hatvan százalékában, függő beszédben belül majdnem ötven százalékban jelenik meg a *kér* ige, míg egyenes idézésen belül a főigét nem számítva, mely szintén a tanú szava, összesen hatszor!) Természetesen az egyenes beszéd sem a tanú szó szerinti idézése, de a jegyző fontosnak tartotta ilyen alakban lejegyezni, megtartani az indulatszavakat, módosítószókat. Hogy a beszélő elkerülje a direkt felszólítást, vagy inkább a direkt visszautasítást, más módszerekhez fordul kérés szándékának kifejezésére. A következőkben figyeljük meg, milyen formáival találkozunk a boszorkánype-reken belül! Mivel mindegyik példa egyedi, csak a leírt szituációban érvényes, osztályokba nem sorolhatjuk a különféle stratégiákat, esetleg csak párhuzamokat vonhatunk, például nyelvi szempontból. Ide sorolhatjuk a kérdés formájában megfogalmazott kérést.

Rehu Suska (öt vádolják boszorkánysággal) megfenyegette Bodnár Pált, és ezután a férfi megbetegedett. Felesége többször elment hozzá, hogy gyógyítsa meg, kenje meg férjét, de ő nem akart eleget tenni a kérésnek. „*Sőt, amidőn két három ízben mondotta volna, hogy menne el a urához, semmit sem felelt, hanem keményen felelvén az asszony iterato mondotta nékie: – hát, Suska, eljössz é kenni vagy sem?*” (I, 264) Fenyegetően hangzik a kérdés, talán csak azért nem fenyegeti meg, mert szüksége van a segítségére. Végül Rehu Suska elmegy Bodnár Pálhoz, de ő továbbra is beteg marad, így a felesége újra felkeresi a boszorkánysággal vádolt személyt. A hangvétele teljesen megváltozik, kedves megszólítással él, a kérdést nem Suska személyére vonatkoztatva teszi fel, hanem többes számot használ: „... *mit cselekedjünk jó Suska?*” Tudja, hogy csak Suska tud segíteni, hiszen ő rontotta meg, mégsem szólítja fel direkt módon, mint ahogy a következő látogatása alkalmával sem teszi. Nem Rehu Suska hajlandóságát teszteli, hanem a gyógyításhoz szükséges eszköz meglétét: „– *jó Suska, ha nagyon még azon sírbul, amellyel megkente kegyelmed az uramat, jőne el kegyelmed, azt mondja az uram, hogy mindjárt jobban lenne.*” (I, 264) Ismét a becenevén szólítja, ez a bizalmas kapcsolat jele, majd magázni kezdi az udvarias *kegyelmed* megszólítással. Nem felszólítja, és ami még nagyon fontos, nem a maga nevében kéri, hogy jöjjön el, hanem az urára hivatkozik, a személyes konfrontációt nem vállalja fel.

Hasonló módszerrel kér tüzet egy fiatal lány egy negyven év körüli asszonytól: „– *néném asszony, nagyon é kegyelmednek tüze?*” (I, 273) Mivel ezzel a stratégiával nem jár sikerrel, a kérés szándékot nem érti meg az asszony, így kénytelen direkt formában, felszólító mód segítségével megismételni kérését.

A boszorkánysággal vádolt Christofnéval kapcsolatban idézi fel az egyik tanú a következő történetet: „Amikor az szegény uram megholt, s hogy eltemették, harmadnap múlva hozzám jött Christofné, s azt kérdi tőlem: – *hol nagyon az a ruha, akivel az urad állát, kezét és lábát békötött volt? Én mondom: – a koporsóban töttem. Ő azt mondja: – bolond vagy te, ha eszed volna, nem tetted volna a koporsóban. Arra kérde: – miért? – azért, hogy hasznát vehetted volna. Én csakugyan nem nyughaték, hanem megkérdeztem tőle, mire való lett volna? Sokára ezt monda: – Amikor valaki törvénykezni akar, kösse az olyan ruhát a jobbik lábára a térdé-*

hez, soha törvényt nem szolgáltathatnak reá, hanem megkötődik a törvény tévőknek a szájok.” (I, 226) A hol vagy az a ruha önmagában még nem kérés, a beszélő ezen szándéka csak a szöveggörnyezete ismeretében bontható ki. Bűbájához szüksége van erre a ruhadarabra, a kérés szándékával jött. Így, hogy kifejtette jövedele okát, hogy megtudtuk célját, kérésnek is számít.

Berczik Jánosné szolgálója, Suska, beteg. A borbély szolgálójával gyógyszert küldött neki, ezt ő Berczik Jánosné kezébe adta, aki csak letette a beteg ágyára. Suska be akarja szedni az orvosságot, de nem meri kérni asszonyától. Eltávolítja magát a történetből, általánosan fogalmazza meg kérését úgy, hogy asszonyára nézve az felszólításként hasson: „Azután pedig azon szolgálócska, Suska, megmonta az fatensnek: – hiszen azért küldötték ezt a’port hogy agyák bé az beteges szolgálócskának.” (I, 26) Megnyilatkozása sikeres, Berczik Jánosné megértette a kérés szándékát: „Következendő képen az fatens felvette az ágyrul azon port, és atta megint az szolgálócska kezébe, meghagyván neki... s úgy küldötte azon szolgálócskátul, hogy agya az delinquensnek, hadd igya meg.” Suska terhes, de ezt megpróbálja eltitkolni, „betegsége” pedig már egy ideje húzódik. Ezzel a stratégiával a személyes párbeszédet is kikerülték, Suska elkérte asszonyától a port, úgy, hogy egy szót sem váltottak egymással.

A következő példánkban két nő a kommunikációs partner, egy idősebb és egy fiatalabb, utóbbi a boszorkánysággal vádolt személy, Gulyásné menyje. A molnár hagyja, hogy az idősebb asszony előbb öröljön, ezt a később érkező Gulyásné rossz szemmel is nézi. Mielőtt elindul, az idősebb megszólítja a fiatalabb lányt: „– Jutka estve van, ha sietsz utánam, jobban hazamehetünk ketten.” (I, 67) Jutka nem megy vele, bár megígéri, ha lassan halad, utoléri, de hirtelen előkerül Gulyásné, és a hátán kell lovagoltatnia. Az idézett megnyilatkozás elsődlegesen ajánlat, javaslat, de ki nem mondott kérés is. Gulyásné még a malomban kifejezte nemtetszését, valamit súgott a menyének is, egy kicsit a félelem légköre tölti be a szituációt. Nem akart a fatens egyedül hazamenni, így hívta Jutkát, hogy siessen utána.

Végezetül nézzünk meg egy példát, ahol a kérés beszédaktusának a sikere az idézett válaszban rejlik, a „kérő fél” szavait nem ismerjük, csak függő beszédben idézik őt: „Azon alkalmatossággal, Galajdné panaszolkodott, hogy nincsen kenyere, arra ezen fatens mondotta: – vagyon énnékem kenyerem, csak külgyön kegyelmed énhozzám, adok én kegyelmednek kenyeret.” (I, 50) A beszélő fél már egy egész nyár óta beteg, minden éjszaka meglátogatja őt egy varangyos béka és meggyomorgatja. Miután Galajdné kenyeret kapott a fatenstől, még egyszer megjelent a béka, meggyötörte, de felismerte benne Galajdnét, aki megígérte neki, hogy meg fog gyógyulni. A kérésnek és a célzásnak is különleges esete ez. Ahhoz, hogy ez a kérés szándék sikeressé válhasson, a kérő fél csak a boszorkány lehet, a készséges, segítőkész beszédpartner pedig a megrontott ember.

6. Összegzés. – „... azért tartom felbecsülhetetlen értékűnek a perszövegeket, mert a középmagyar kori társadalom igen széles alsóbb rétegeinek mindennapi nyelvhasználatát őrizték meg” – írja BALÁZS JUDIT. (BALÁZS 2006: 159) Természetesen igaza van, felbecsülhetetlen értéket képviselnek a perszövegek, de ahogy a jelen munka is jól példázza, a XVII–XVIII. században használt beszélt nyelvről nem vonhatunk le pontos következtetéseket, inkább csak a jegyzőkönyvek írásbeliségének jellemzőiről.

A kérés beszédaktusának megjelenési formáit vizsgáltam dolgozatomban. Nagyon sok példát találtam, de nem sok változatot, és a kérésekben sem jelent meg sok beszélt nyelvi elem. Az utalással kifejezett kérések kidolgozottsága arra enged következtetni, hogy jóval több, árnyaltabb változatokkal élhettek a beszélők. Nagyon magas a felszólító móddal kifejezett kérések aránya, ezzel szemben a szinkrón kutatások azt állapították meg, hogy a beszélők a kérés szándék kifejezésekor inkább közvetettebb formákhoz fordulnak. Előfordulhat, hogy a középmagyar beszélő gyakrabban élt a felszólító mód használatával, de nem szabad megfedkeznünk kutatásunk tágabb kontextusáról sem.

Boszorkánypereken belül vizsgáltam a kérés beszédaktusát, általában a beszédaktus két kommunikációs szereplője a boszorkánysággal vádolt személy és a vádlott. A boszorkányság hiedelemvilágához hozzátartozik, általában a perek alapját képezi, a két fél kapcsolatba lépése, ebben a találkozásban jelöli meg a vádlott szerencsétlenségének okát. Ennek a közös kapcsolatnak az alapja pedig a kérés szándéka, nem véletlen, hogy ilyen sok példát találtam a tanúvallomásokban. Vagyis a kérés maga nagyon hangsúlyos szerepet tölthet be a boszorkánypereken, tanúvallomásokon belül, ezért is a legérzékletesebb módon írják le, a felszólító móddal. A beszélt nyelvi elemek kis száma is azt jelentheti, hogy a kérés aktusa a hangsúlyos, nem a megjelenési formája, hiszen az elég sematikus. Érdekes lenne a kérés beszédaktusát más jellegű peranyagban is megvizsgálni, például becsületsértési perekben.

Felhasznált irodalom

- BENKŐ LORÁND (főszerk.) 1967–1984. A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára, 1–4. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- BESSENYEI JÓZSEF (szerk.) 1997–2005. A magyarországi boszorkányság forrásai I–IV. Balassi Kiadó, Budapest.
- BALÁZS JUDIT 2006. A boszorkányperek megszólításformái: a keresztnévi megszólítások. In: KISS JENŐ (szerk.). 101 ÍRÁS PUSZTAI FERENC TISZTELETÉRE. ARGUMENTUM, BUDAPEST. 157–162.
- B. GERGELY PIROSKA 2002. A közéleti és a beszélt nyelv viszonya az erdélyi fejedelemségben. In: HOFFMANN ISTVÁN – JUHÁSZ DEZSŐ – PÉNTÉK JÁNOS (szerk.). Hungarológia és dimenzionális nyelv szemlélet. Előadások az V. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszuson (Jyväskylä, 2001. augusztus 6–10.). Debrecen–Jyväskylä. 187–199.
- CSONTOS NÓRA – TÁTRAI SZILÁRD 2008. Az idézés pragmatikai megközelítése (Az idézési módok vizsgálatának lehetőségei a magyar nyelvű írásbeliségben). In: TOLCSVAI NAGY GÁBOR – LADÁNYI MÁRIA (szerk.). Általános Nyelvészeti Tanulmányok XXII. – Tanulmányok a funkcionális nyelvészet köréből. Akadémiai Kiadó, Budapest. 59–119.
- DÖMÖTÖR ADRIENNE 2002. Tendenciák az idéző főmondatok alakulásában a kései ómagyarban és a középmagyar kor elején. Magyar Nyelv. 56–74.
- GALLASY MAGDOLNA 2003. Szövegtörténet. In: KISS JENŐ – PUSZTAI Ferenc (szerk.). Magyar nyelvtörténet. Osiris Kiadó, Budapest. 561–576.
- LABOV, WILLIAM – FANSHEL, DAVID 1977. Beszélgetési szabályok. In.: PLÉH CSABA – SIKLAKI ISTVÁN – TERESTYÉNI MIKLÓS (szerk.). Nyelv – kommunikáció – cselekvés, Osiris Kiadó, Budapest. 395–435.
- PÓCS ÉVA 1995. MALEFÍCIUM-narratívok – konfliktusok - boszorkánytípusok (Sopron vármegye 1529-1768). Népi Kultúra–Népi Társadalom 18. 9–66.
- PUSZTAI FERENC 1999. Beszélt nyelv a középmagyarban. Névtani Értesítő 21. (Tanulmányok Mező András 60. születésnapjára). 380–386.
- SÁROSI ZSÓFIA 2003. Történeti szociopragmatika – magyar nyelvtörténet más megközelítésben. Magyar Nyelv 4. 434–447.
- SEARLE, JOHN R. 1975. Közvetett beszédaktusok. In.: PLÉH CSABA – SIKLAKI ISTVÁN – TERESTYÉNI MIKLÓS (szerk.). Nyelv – kommunikáció – cselekvés, Osiris Kiadó, Budapest. 62–81.
- SZILI KATALIN 2002. A kérés pragmatikája a magyar nyelvben. Magyar Nyelvőr 1. 12–29.
- SZILI KATALIN 2004. Tetté vált szavak. A beszédaktusok elmélete és gyakorlata, Tinta Könyvkiadó, Budapest.

KOÓS ESZTER (koos.eszter@gmail.com)

The speech act of the request in our witchcraft trials

The aim of this paper is the investigation of the speakers' strategies employed in asking for something on the basis of the witchcraft trials of the 17-18th centuries. The research concerns Upper Hungary on the basis of the material of the volumes of *A magyarországi boszorkányság forrásai* (The sources of Hungary's witchcraft). The first part of this study demonstrates the theory of historical (socio)pragmatics and the historical background of the speech acts. The author analyses the request's forms in the different kinds of quotation (inside narration, direct speech and indirect speech). The paper concludes with a summary that the speakers used the imperative in high ration but there are some requests expressed by reference which are very detailed. It may be concluded that the speakers used a lot of kinds of requests but the texts of witchcraft don't reflect them.

ESZTER, KOÓS